

SŁOWNICZEK RÓŻNORODNOŚCI

DEI | Diversity, Equity & Inclusion
Różnorodność, Równość & Integracja

Słowniczek Różnorodności - Słowa mają moc!

Przedstawiamy Wam nasz "**Słowniczek Różnorodności**", pełen terminów związanych z Różnorodnością, Równością i Integracją.

Mamy nadzieję, że stanie się on dla Was nie tylko narzędziem, ale również inspiracją do opisywania bogatej rzeczywistości w naszym otoczeniu.

Chociaż niektóre hasła mogą wydawać się na pierwszy rzut oka skomplikowane, to zadbałszy o to, żeby przedstawić je w sposób zrozumiały i przystępny. Razem, poprzez te słowa, możemy tworzyć otwarte i zrozumiałe przestrzenie, gdzie każdy głos jest ważny. W końcu **słowa są jak mosty** - łączą i pomagają nam zrozumieć czyjeś doświadczenia i potrzeby.

  #RóżnorodnośćNasŁączy #SłowniczekRóżnorodności #JakPięknieSięRóżnimy

1. Język równościowy | Język inkluzywny

To sposób komunikacji, który ma na celu unikanie wyrażenia i sformułowań, które mogą być uznane za dyskryminacyjne, uwzględniając różnorodność i równość. Język równościowy stawia sobie za zadanie uwzględnianie wszystkich osób niezależnie od płci, wieku, pochodzenia etnicznego, orientacji seksualnej czy innych cech.

Stosowanie języka równościowego często wiąże się z używaniem słów, które do tej pory nie funkcjonowały w formalnych strukturach języka polskiego, a także z poddawaniem w wątpliwość i negowaniem słów w języku przyjętych, biorąc pod uwagę perspektywę antydyskryminacyjną.

2. Hejt

Termin „hejt” pochodzi z języka angielskiego i jako rzeczownik oznacza nienawiść. Jest to stwierdzenie, wyrażające negatywne poglądy lub opinie o przedstawionych wydarzeniach, przedmiotach i osobach.

Słownik Języka Polskiego prezentuje dwie krótkie definicje hejtu:

1. Obrażliwy i zwykle agresywny komentarz internetowy;
2. Mówienie w sposób wrogi oraz agresywny na jakiś temat lub o jakiejś osobie.

Hejt to komentarze, często wulgarne, które wyrażają niechęć wobec kogoś. Nie jest to konstruktywna krytyka, a wyrażenie negatywnych odczuć, które mogą dotyczyć poniżenia ze względu na np. wygląd, wybory podejmowane w życiu osobistym czy zawodowym.

3. Mowa nienawiści

To atakowanie osoby z uwagi na cechę, którą posiada, a która jest z nią nierozzerwalnie związana i stanowi część jej tożsamości. Do tych cech należą m.in. etniczność, płeć, wiek, wyznanie i orientacja seksualna, czyli aspekty chronione przez prawa człowieka. Podłożem mowy nienawiści jest wroga postawa wobec danej części tożsamości i chęć jej wykluczenia. Często wiąże się ze wzbudzaniem strachu u osób, do których jest skierowana.

4. Bezpieczeństwo psychologiczne

To wiara w to, że można zabrać głos, wyrazić własne zdanie lub podjąć działania bez narażania się na negatywne konsekwencje. Może mieć wymiar indywidualny lub zespołowy.

5. Wysokowrażliwość | Hipersensytywność

Zwiększona wrażliwość na bodźce środowiskowe, takie jak dźwięki, światło czy kolory.

6. Mikroagresje

To drobne, czasem subtelne i trudno uchwytnie zachowania, wypowiedzi czy gesty, które deprecjonują doświadczającą ich osobę ze względu na określoną cechę jej tożsamości, obniżają jej pozycję w grupie lub w danej sytuacji.

Osoba, która stosuje mikroagresje może robić to nieświadomie i nieintencjonalnie, nie zdając sobie z tego sprawy. Pojedynczo są mało szkodliwe, często towarzyszy im jednak efekt kumulacji – wówczas prowadzą do obniżenia poczucia własnej wartości i do poczucia wykluczenia.

Przykłady mikroagresji:

- Podczas rozpoczęcia konferencji naukowej, dziekan dziękuje organizatorom i organizatorom: doktorowi Michałowi Pałuckiemu, doktorowi Markowi Niedzielskiemu, pani Kasi i pani Lucynie.
- Podczas zakupów osoba z niepełnosprawnością ruchową siedząca na wózku zadaje pytanie sprzedawczyni, ta udziela odpowiedzi osobie pchającej wózek.
- Do grupy znajomych podchodzi chłopak. Wita się uściskiem dłoni z kolegami, nie podaje jednak ręki koleżankom.

7. Sojusznictwo | Allyship

To praktyka aktywnego i świadomego wsparcia jednostek lub grup, które znajdują się w gorszym położeniu oraz doświadczają trudności.

Sojusznik nie tylko wyraża swoje poparcie słowem, ale także podejmuje konkretne działania na rzecz eliminacji niesprawiedliwości.

8. Nieświadomione uprzedzenia | Unconscious bias

Nazywane także *błędami poznawczymi*. Są to automatyczne, nieświadome skojarzenia, przekonania lub preferencje, które wpływają na nasze decyzje i postawy w stosunku do innych ludzi. Te uprzedzenia są wynikiem naszych doświadczeń, kultury i środowiska. Mogą wpływać na podejmowanie decyzji w sposób niezamierzony, prowadząc do nierówności i dyskryminacji. Ważne jest świadome rozpoznawanie i zarządzanie tymi uprzedzeniami, aby podejmować bardziej obiektywne i sprawiedliwe decyzje.

9. Neuroróżnorodność

Naturalne zróżnicowanie ludzkich umysłów, które obejmuje pełne spektrum sposobów działania i rozwoju ludzkiego układu nerwowego.

Najczęściej odnosi się do spektrum autyzmu, ADHD, zaburzeń przetwarzania informacji (m.in. dysgrafia, dysleksja, dyskalkulia).

10. Osoba neurotypowa

Osoba, której rozwój neurologiczny przebiega "typowo".

11. Osoba neuroatypowa

Osoba, której rozwój neurologiczny różni się od "typowego".

Może być to powiązane z diagnozą spektrum autyzmu, ADHD, zaburzeniami przetwarzania informacji, itp.

12. ADHD

Skrót od angielskiego określenia *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*. W języku polskim funkcjonuje jako Zespół Nadpobudliwości Psychoruchowej z Deficytem Uwagi.

Może wiązać się z:

- dużą ruchliwością;
- nieskończonymi pokładami energii;
- nieszablonowym sposobem myślenia, kreatywnością;
- wyzwaniem z zarządzaniem uwagą (wiele myśli na raz)

13. Spektrum autyzmu

Spektrum autyzmu uwidacznia się w sferach takich jak:

- komunikacja;
- interakcje społeczne;
- przywiązanie do określonych rutyn\schematów;
- wrażliwość na bodźce sensoryczne takie jak: poziom oświetlenia, natężenie dźwięków, temperatura.

Osoby w spektrum autyzmu cechują się:

- specjalistycznymi umiejętnościami i zainteresowaniami;
- precyzyjnością i przywiązaniem do zasad;
- wrażliwością na szczegóły;
- dużą uważnością;
- doprowadzaniem spraw do końca.

14. IPD

Skrót od angielskiego określenia *Information Processing Disorder* - Zaburzenie Przetwarzania Informacji, które obejmują m.in. dysleksję, dyskalkulię i dysgrafię.

15. Poczucie przynależności | Belonging

Jest to subiektywne odczucie lub świadomość, że się jest częścią danego środowiska, grupy społecznej, społeczności czy organizacji. To poczucie akceptacji i wspólnoty z innymi ludźmi, które może przyczynić się do satysfakcji emocjonalnej, poczucia bezpieczeństwa oraz wsparcia. Poczucie przynależności jest istotnym aspektem wpływającym na zdrowie psychiczne i ogólne dobre samopoczucie jednostki.

16. Osoba z niepełnosprawnością lub niepełnosprawnościami

Osoba z niepełnosprawnością to jednostka, której codzienne funkcjonowanie może być utrudnione ze względu na różnice w zdolnościach fizycznych, sensorycznych, intelektualnych lub psychicznych. Niepełnosprawność może wpływać na różne aspekty życia, wymagając dostosowań i wsparcia w celu zapewnienia pełnej równości szans i uczestnictwa społecznego. Używanie etykiet, takich jak "niepełnosprawny_a", "inwalida", czy "kaleka", może wprowadzać skojarzenia z chorobą i być traktowane jako obraźliwe.

Ważne jest podkreślenie, że osoba nie jest definiowana przez swoją niepełnosprawność, lecz posiada pewne specyficzne potrzeby wynikające z tego stanu

17. Gender | Płeć kulturowo – społeczna

Odnosi się do społecznie i kulturowo ukształtowanych ról, norm i oczekiwań związanych z płcią. To koncepcja, która wykracza poza biologiczne różnice płciowe, skupiając się na tym, jak społeczeństwo definiuje i interpretuje rolę płciową. Płeć kulturowo-społeczna obejmuje oczekiwania dotyczące zachowań, wyborów zawodowych, sposobu ubierania się i komunikacji, które są przypisywane jednostkom na podstawie ich płci.

Koncepcja gender ma na celu podkreślenie, że społeczne oczekiwania i normy związane z płcią są dynamiczne, zmienne w czasie i miejscu oraz mogą być przedmiotem zmian społecznych.

18. Heteronormatywność

To przekonanie, że standardem i oczekiwaniem społecznym jest, iż związki powinny występować wyłącznie między osobami o przeciwnych płciach, mężczyznami i kobietami. Heteronormatywność zakłada, że heteroseksualność jest normą społeczną.

19. Nieheteronormatywność

To podejście zakładające, że różnorodność orientacji seksualnych jest akceptowana i równorzędna. Oznacza to odrzucenie przekonania, że relacje czy związki powinny być ograniczone do osób o przeciwnych płciach (mężczyzna-kobieta), otwierając miejsce dla pełnego spektrum orientacji seksualnych.

Nieheteronormatywność promuje szacunek i akceptację dla wszystkich form miłości i zaangażowania, niezależnie od płci czy orientacji seksualnej. Jest to dążenie do równości i uznania praw każdej jednostki, niezależnie od tego, czy ich preferencje są zgodne z tradycyjnym modelem społecznym czy nie.

20. LGBT+

Jest to określenie używane jako zbiór terminów obejmujących różnorodność społeczności nieheteronormatywnej. Włącza osoby identyfikujące się jako lesbijki, geje, biseksualiści, transpłciowi, queer, oraz inne, którzy nie identyfikują się jednoznacznie z tradycyjnymi kategoriami płciowymi czy orientacją seksualną.

Skrót LGBT+ jest stale rozwijany, aby uwzględnić i reprezentować różnorodność tej społeczności.

Co oznaczają poszczególne znaki w skrócie LGBT+:

L – lesbijki, dziewczyny i kobiety homoseksualne. Tworzą relacje partnerskie z kobietami.

G – geje, chłopcy i mężczyźni homoseksualni. Tworzą relacje partnerskie z mężczyznami.

B - osoby biseksualne. Mogą tworzyć relacje partnerskie zarówno z kobietami, jak i mężczyznami.

T – osoby transpłciowe. To osoby, których odczuwana tożsamość płciowa różni się od tej oznaczonej przy urodzeniu. Osoby transpłciowe mogą być binarne (kobieta-mężczyzna) lub niebinarne (utożsamiać się z obiema płciami binarnymi, z żadną z nich lub częściowo z jedną, a częściowo z drugą).

„+” - jest używany, aby uwzględnić i obejmować wszystkie inne formy orientacji seksualnych, tożsamości płciowych i różnorodności społeczności nieheteronormatywnej, które nie są wymienione w skrócie głównym. Symbol "+" jest symbolem otwartości na różnorodność i szacunku dla wszystkich jednostek, które niejednoznacznie wpisują się w tradycyjne kategorie płciowe czy orientacji seksualne.

21. Empatia

To umiejętność wczuwania się w uczucia i doświadczenia innych, rozumienia ich punktu widzenia oraz gotowość do udzielenia wsparcia. Obejmuje aktywne słuchanie, wyrażanie zrozumienia i współodczuwanie emocji innych ludzi. Jest kluczowym elementem budowania zdrowych relacji międzyludzkich oraz wspierania osób w trudnych sytuacjach życiowych.

Empatia jest uznawana za jedną z kompetencji przyszłości.

22. Inteligencja emocjonalna

Inteligencja emocjonalna to zdolność rozumienia, zarządzania i wykorzystywania własnych emocji. Obejmuje umiejętność rozpoznawania emocji, kontrolowania impulsów, budowania pozytywnych relacji interpersonalnych, skutecznego rozwiązywania konfliktów oraz adaptacji do zmieniających się warunków. Osoby o wysokiej inteligencji emocjonalnej potrafią lepiej radzić sobie w sytuacjach stresowych, efektywniej współpracować z innymi.

23. Feminatywy

To słowa lub formy w języku, których używamy, aby mówić o kobietach lub przedstawicielkach pewnych grup, takich jak zawody czy społeczności. Wprowadzenie feminatywów ma na celu uwzględnienie płci w sposób bardziej precyzyjny w języku, eliminując jednocześnie niejednoznaczności.

24. Non Violent Communication (NVC) | Komunikacja Bez Przemocy

To metoda komunikacji oparta na szacunku, empatii i współpracy. Założenia NVC zostały stworzone przez Marshalla Rosenberga i promują skuteczne rozwiązywanie konfliktów, budowanie zrozumienia i tworzenie pozytywnych relacji. Główne założenia NVC obejmują wyrażanie uczuć i potrzeb, słuchanie z empatią, unikanie osądów i etykietowania, a także skupianie się na konstruktywnych działaniach. Metoda ta jest wykorzystywana w różnych kontekstach, pomagając ludziom porozumiewać się bez przemocy i tworzyć bardziej harmonijne relacje. Metaforą używaną w NVC jest rozróżnienie na tzw. *język żyrafy i język szakala*.

25. Język szakala

Odnosi się do komunikacji, która jest agresywna, pełna osądów, krytyki i ataków. Ten rodzaj komunikacji może prowadzić do eskalacji konfliktów, niezrozumienia oraz tworzenia bariery w relacjach. Szakal w czasie rozmowy posługuje się uogólnieniem i etykietami. Skupia się na sobie i tym, co ma do powiedzenia.

26. Język żyrafy

Komunikacja w języku żyrafy jest empatyczna, otwarta, szanująca uczucia i potrzeby oraz dążąca do współpracy i zrozumienia. Pomaga budować głębokie relacje, eliminować konflikty i rozumieć siebie nawzajem. Żyrafa nie krytykuje, nie ocenia, stara się komunikować konstruktywnie. Zauważa innych w rozmowie.

27. Uchodźca_czyni

To osoba, która opuściła swoje ojczyste miejsce zamieszkania z powodu konfliktów zbrojnych, prześladowań, trudnych warunków życiowych lub innego zagrożenia i znalazła schronienie w innym kraju.

28. Migrant_ka ekonomiczny_na

To osoba, która przenosi się z jednego miejsca (np. kraju, kontynentu) do innego w celu poprawy swojej sytuacji ekonomicznej. Motywacją dla migrantów_tek ekonomicznych jest zazwyczaj szukanie np. lepszych możliwości zatrudnienia, warunków życiowych, edukacyjnych.

29. Pokolenie Baby Boomers

Określenie to odnosi się do grupy osób urodzonych w okresie powojennym, głównie w latach 1946–1964. Nazwa "baby boomers" wywodzi się z wyraźnego wzrostu liczby urodzeń w tym okresie, będącego rezultatem zakończenia II wojny światowej. Osoby należące do tego pokolenia doświadczyły znacznych zmian społecznych, kulturowych i technologicznych, takich jak rewolucja seksualna, ruchy społeczne, rozwój technologii komputerowej itp.

30. Pokolenie X

Określenie to odnosi się do grupy osób urodzonych głównie w latach 1965–1980 (w Polsce jako datę graniczną podaje się nawet 1984 rok). To pokolenie łączy doświadczenia wynikające zarówno z okresu zimnej wojny, jak i przemian społecznych i kulturowych lat 80-tych i 90-tych XX wieku. Osoby należące do pokolenia X doświadczyły takich zjawisk jak rozwój komputeryzacji, upowszechnienie internetu i zmian w sferze pracy, takich jak zwiększenie elastyczności zatrudnienia. W Polsce istotnym aspektem jest też zmiana ustroju politycznego, w czasie której to pokolenie osiągało dorosłość lub dorastało.

31. Pokolenie Y | Milenials

Pokolenie Y, zwane również Milenialsami, to grupa osób urodzonych głównie w latach 1980/84–1996. To pokolenie charakteryzuje się dorastaniem w okresie dynamicznego rozwoju technologicznego, w tym popularnością Internetu i technologii mobilnych. Milenialsi doświadczyli także zmian kulturowych, takich jak globalizacja, postęp w dziedzinie równości płci. Część z nich wchodziła na rynek pracy w momencie globalnego kryzysu finansowego.

32. Pokolenie Z

To grupa osób urodzonych od około połowy lat 90-tych XX wieku do 2010 roku. Jest to młoda część społeczeństwa, która dopiero rozpoczyna swoją karierę zawodową i która stopniowo już wkracza, i wkraczać będzie w najbliższych latach na rynek pracy.

Nazwa "Pokolenie Z" odnosi się do pokolenia, które dorastało w czasach dynamicznego rozwoju technologii, w tym internetu, mediów społecznościowych i nowoczesnych urządzeń mobilnych. Osoby należące do Pokolenia Z są często opisywane jako cyfrowi tubylcy, gdyż wychowali się w otoczeniu cyfrowym i mają naturalne umiejętności obsługi nowoczesnych technologii.

33. Pokolenie Alfa

To termin używany do określenia najmłodszego pokolenia, które urodziło się lub dopiero urodzi na przestrzeni od 2010-2025 roku, czyli w całości w XXI wieku. Przedstawiciele pokolenia Alfa są w dużej mierze dziećmi Milenialsów i młodszym rodzeństwem pokolenia Z, która będzie intensywnie wchodzić w dorosłość pod koniec lat 20. Jest to pokolenie, które wychowuje się w erze nowoczesnych technologii, takich jak sztuczna inteligencja.

34. Dyskryminacja

To nierówne, nieuzasadnione i niesprawiedliwe (krzywdzące) traktowanie osoby z powodu jej rzeczywistej lub domniemanej przynależności do określonej grupy czy kategorii (społecznej, demograficznej, itp.) lub posiadania pewnych cech (wyglądu, zainteresowań, itp.).

35. Równe traktowanie

To traktowanie wolne od wszelkich form dyskryminacji, z przyczyn takich jak między innymi płeć, wiek, pochodzenie etniczne i narodowe, rasa, religia i przekonania oraz niepełnosprawność i orientacja seksualna. Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy obywatele i obywatelki są równi wobec prawa.

36. Wyrównywanie szans

To rozwiązania prawne i społeczne, które czasowo dają pewne przywileje i wspierają grupy zagrożone wykluczeniem, likwidują bariery i zwiększają szanse na równość w dostępie do instytucji, edukacji, ochrony zdrowia, usług opiekuńczych oraz innych dóbr i usług publicznych, różnych form aktywności, informacji itp.